

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 379.85

DOI: 10.31471/2415-3184-2023-1(27)-108-119

С. В. Качала, Х. А. Стасевич,

Т. Б. Качала

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

МОНІТОРИНГ ПОСЛУГ ЕКОСАДИБ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ

Посилення ролі туризму як для економічного, так і для соціально-культурного розвитку багатьох країн світу, а також загострення проблем, що невід’ємно пов’язані з його організацією та розвитком, змушують знаходити шляхи та механізми щодо нових, екологічно значимих напрямків його впровадження.

Потреба вивчення безпечних шляхів підвищення рівня привабливості суб’єктів туристичної діяльності в Карпатському регіоні є актуальною, у зв’язку з зростаючим попитом на внутрішній туризм, що пов’язаний із пандемією COVID-19 та війною. Компанія Google на запит Державного агентства розвитку туризму надала інформацію про топ туристичних об’єктів, місць і напрямків в Україні за кількістю пошукових запитів Google-Maps&Search за 2020 рік [1].

Туризм є одним із тих секторів всесвітньої економіки, що постраждав найбільше у зв’язку з обмеженнями на пересування, а особливо складна ситуація склалася в авіаційній галузі. Українські туристи, маючи значно менший перелік варіантів для відпочинку, ніж попередні роки, все частіше вибирають місцеві курорти. Карантинні обмеження, воєнний стан ситуація з обмеженнями різко змінюється щодня, виникла потреба в подорожах на короткі відстані.

Беручи до уваги проблеми довкілля, які виникають під час діяльності закладів розміщення, з’явилась необхідність в комплексній оцінці ситуації та визначення основних видів їх екологізації на прикладі садиб Карпатського регіону. Оскільки процес екологізації туризму є досить складним та довготривалим завданням, велике значення було приділено аналізу організації і проведення екологізації закладів розміщення в зарубіжних країнах, вивченню кращих прикладів досвіду.

Ключові слова: екологізація, екологічна безпека, збалансоване природокористування, рекреаційний ландшафт, туризм.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми дослідження полягає в необхідності комплексного підходу до розробки стратегії раціонального розвитку туризму в Карпатському регіоні, зокрема й розвитку екосадиб. Екологізація туризму сприяє сталому розвитку територій, передбачає участь місцевого населення у наданні послуг, створює економічні стимули до охорони довкілля. Метою дослідження є вивчення особливостей розвитку екологізації та шляхів її впровадження, для підвищення рівня привабливості закладів розміщення, на прикладі садиби «Три сосни», що знаходиться в місті Косів, Івано-Франківської області.

Таким чином об’єктом дослідження є підвищення рівня екологічної безпеки туризму та сервісу. Для зміни підходу до використання природних комплексів та територій необхідне проведення оцінки сучасного стану ландшафтів, що є основою для розробки екологічно оптимальних методів використання природних об’єктів для туризму. В якості робочої гіпотези було висунуто припущення, що екологізація закладів розміщення виступає фактором підвищення якості обслуговування та є одним із інструментів підвищення рівня привабливості садиби, з мінімальною шкодою для довкілля. При розробці теми дослідження застосовувалися формально-логічні методи – індукції та дедукції, порівняння, аналогій, моделювання, змістовно-логічні (аналізу та синтезу, гіпотетичний, історичний). Інформаційною базою роботи є дані про кількість засобів розміщення на одному з найвідоміших сервісів з онлайн-бронювання житла booking.com та

дані, взяті із українського інтернет-ресурсу присвяченого темі відпочинку в Карпатському регіоні – Karpaty.info. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування принципів екологізації в практичні діяльності екосадиб та інших закладів колективного розміщення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття проблема екологізації розглядається як ключовий напрямок економічного зростання регіону, метою якої є необхідний економічний добробут майбутніх поколінь, що базується на збереженні довкілля та мінімізації екологічних ризиків. Сучасний погляд на методологію дослідження означеної проблеми потребує новаторського підходу, адже екологізація сама по собі є результатом зміни світогляду людства, ринкових трансформацій в її багатогранності та протиріччі, перегляду пріоритетів державного, суспільно-політичного та економічного розвитку країни, прийняття нових та переосмислення існуючих законодавчих документів, розповсюдження позитивної практики збереження довкілля.

На сьогодні туризм є галуззю, що динамічно розвивається і приносить високі прибутки у світову економіку, водночас виступаючи одним із найважливіших чинників соціально-культурного розвитку, що сприяють підвищенню рівня та якості життя населення. Спектр виконуваних функцій туризму дає можливість використовувати його в якості дієвого інструменту стимулювання соціально-економічного зростання на макро- та мезорівнях господарювання [2]. Проблемами та перспективами екологізації займалися у своїх працях багато вчених [3-7].

На основі опрацьованого матеріалу нами розроблено схему рівнів екологізації в туристичній сфері: глобальному, національному, регіональному, локальному (рис. 1).

<p align="center">Глобальний рівень</p> <ul style="list-style-type: none"> • Економічна ситуація в світі • Світові стандарти екологічної політики • Тенденції функціонування світового ринку туристичних послуг 	<p align="center">Національний рівень</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стандарти екологічної політики держави • Програма сталого розвитку туризму держави • Здійснення інноваційної, інвестиційної політики держави в екологічній сфері
<p align="center">Регіональний рівень</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегія сталого розвитку туризму в регіонах • Стратегічна екологічна оцінка регіону 	<p align="center">Локальний рівень</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підприємства (формування екологічного іміджу підприємства) • Індивід (формування екологічної свідомості, відповідального та шанобливого ставлення до природних ресурсів)

Рис. 1. Структура розгляду поняття «екологізація» в сфері туризму

Постановка завдання. Екологізація в туристичному бізнесі має на меті зберегти природні ресурси, і розвивати суб'єкти господарювання та туристичну інфраструктуру раціонально, передбачати потенційні загрози для екологічного стану довкілля, регулювати антропогенне навантаження на екосистеми, підвищувати екологічну свідомість працівників туристичного сектору, просувати ідеї сталого розвитку туризму серед туристів. Екологізація туристичного бізнесу є необхідною передумовою для збереження природних ресурсів і для проведення цієї ж діяльності. Відзначимо, що невід'ємною складовою екологічного менеджменту в сфері туризму є стандарт управління природокористуванням ISO 14001 (EMS), створений в 1991 р Міжнародною асоціацією зі стандартизації. Для того щоб відповідати йому, організація зобов'язана підтвердити, що проводить спеціальну політику з охорони навколишнього середовища. У ряді країн в доповнення до ISO 14001 були створені власні стандарти, наприклад, у Великій Британії - BS 7750 Specification for Environmental Management Systems, в Канаді - CAN / CSA Z750-94: Guidelines for an Environmental Management System [8].

Виходячи з мети даного дослідження, нами було поставлено ряд завдань: описати теоретичні та методичні основи екологізації в сфері туризму; з'ясувати принципи організації заходів екологізації як інструменту підвищення туристичної привабливості; сформувати систему екологічних показників для планування розвитку садиб та технології використання природних ресурсів; визначити проблеми впровадження екологізації в Карпатському регіоні; окреслити шляхи вдосконалення садиб Карпатського регіону на прикладі садиби «Три сосни» (м. Косів).

Виклад основного матеріалу. Екосадиби Карпатського регіону – дуже популярний засіб розміщення для туристів, адже кожен відпочивальник прагне максимального єднання з природою. Тематикою даного дослідження є аналіз екосадиб Чернівецької, Закарпатської, Львівської та Івано-Франківської областей.

Варто зазначити, що в законодавстві та науковій літературі не існує єдиного визначення поняття «екосадиби». У вітчизняній науковій літературі поняття «зелена садиба», «екосадиба», «агро-садиба», «сільська садиба», «садиба» часто є тотожними або схожими за змістом.

В представленій роботі ми визначаємо екосадибу як колективний засіб розміщення розташований у мальовничій сільській або приміській зоні, (часто з використанням натуральних матеріалів у інтер'єрі та екстер'єрі закладу) з сільським або фермерським господарством або без нього, що надає послуги проживання, харчування, проведення дозвілля та відпочинку невеликої групи туристів.

Як ми вже зазначали в попередньому розділі, в Україні відсутня обов'язкова категоризація та сертифікація на «зеленість» чи екологічність закладів розміщення, в тому числі і садиб. Проводити аналіз екосадиб, на основі тих закладів розміщення, котрі мають сертифікат «Української гостинної садиби» та тих, котрі оголошені зеленими садибами Банком даних сільського зеленого туризму, вважаємо недоцільним через малу кількість суб'єктів господарювання внесених до цих реєстрів. Кількість садиб, котрі мають сертифікат «Українська гостинна садиба» складає 24 одиниці станом на 2021 рік (рис. 2) [9].

Рис. 2. Кількість садиб «Українська гостинна садиба» з розподілом по областях Карпатського регіону

Дана діаграма, на нашу думку, не є достатньо репрезентативна та реальна, в контексті нашого дослідження. В подальшому, ми будемо порівнювати кількість екосадиб, за допомогою інформації з сайту для здійснення бронювань по всьому світу booking.com та інтернет-сайту, котрий має на меті рекламу садиб та інших закладів розміщення саме в Карпатському регіоні Karpaty.info [10-11].

Вважаємо, що підрахунок екосадиб за допомогою використання інтернет-ресурсів є найбільш точним та демонструє реальну ситуацію на ринку надання послуг розміщення. Також, мусимо зазначити, що Українською службою статистики проводився підрахунок агро-садиб, з 2012 по 2014 рік. Але, з невідомих нам причин, збір даних більше не відбувається. Вважаємо, що опис цих даних є вже не актуальним.

Для початку розглянемо офіційні дані, щодо кількості колективних засобів розміщення надані Державною службою статистики України з 2016 по 2019 рік (рис. 3).

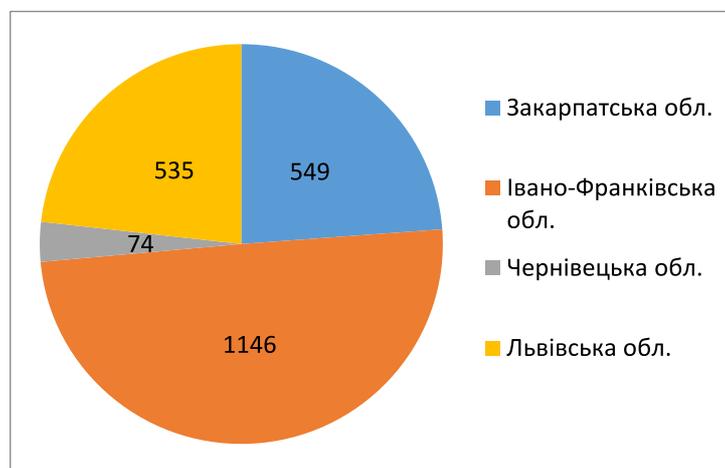
Проаналізувавши діаграму, можемо відзначити, що за офіційними даними найбільша кількість закладів колективного розміщення є в Львівській області, а найменша кількість - в Чернівецькій області. Станом на 2019 рік, у Львівській області 130 закладів розміщення, в Івано-Франківській - 64 заклади розміщення, а у Закарпатській – 59, у Чернівецькій лише 13. Загальна кількість закладів розміщення в Карпатському регіоні на кінець 2019 року – 266 закладів. Також, з наведених даних, можна зробити висновок, про значне зменшення кількості закладів розміщення в період 2017-2018 рр. по всіх чотирьох областях. Висуваємо припущення, що дані за останні два роки не є достовірними або змінився метод первинного збору інформації. Тому що, в 2018-2019 роках не спостерігалось зниження попиту на заклади колективного розміщення [12].

Рис. 3. Динаміка кількості колективних закладів розміщення в Карпатському регіоні з 2016 по 2019 роки (дані Державної служби статистики України)

Так як, Державна статистична служба України ще не опублікувала дані по кількості закладів розміщування за 2020 рік, пропонуємо поглянути на результати аналізу кількості екосадиб зібраних нами із сайтів booking.com та Karpaty.info, які презентують кількість пропозицій від власників екосадиб та інших закладів колективного розміщення, станом на 2021 рік.

Отже, пропонуємо вам переглянути результати дослідження на базі даних, взятої із сайту Karpaty.info. Цей сайт – це туристичний Інтернет-каталог, який пропонує гостям переглянути різні варіанти закладів розміщення, трансферів, проведення дозвілля, перелік басейнів, саун, авто прокату, перегляд карт місцевості, телефони рятувальних служб, варіанти розваг та іншого, саме в Карпатському регіоні. Цей сайт, на відміну від Booking.com, не виступає посередником між гостем та закладом розміщення, тобто гості тільки знайомляться із інформацією з каталогу, а з закладами розміщення зв'язуються самостійно, на пряму [10]. Отже, за даними сайту, свої послуги пропонують 1146 екосадиб в Івано-Франківській області, 549 екосадиб – Закарпатська область, 535 екосадиб у Львівській області, та лише 74 екосадиби в Чернівецькій області (рис. 4).

Рис. 4. Кількість екосадиб Карпатського регіону, з розподілом по областях [10]

Далі, пропонуємо розглянути структуру розподілу екосадиб безпосередньо в кожній області. Отже, в Закарпатській області налічується 549 екосадиб, відповідно даних сайту. Найбільша кількість з них зосереджена в Хустському районі, Рахівському районі, Мукачівському районі та Берегівському районі. Як бачимо, найбільша кількість екосадиб є в тих районах, які є найцікавішими для туристів. Мукачево відоме своїм замком «Паланок», визнаний сьогодні одним з найбільш архітектурно цікавих і добре збережених укріплень в Україні. Берегово рахується столицею виноробства Закарпаття [10].

У Івано-Франківській області налічується 1146 екосадиб, котрі пропонують свої послуги гостям на сайт Karpaty.info. Найбільша кількість, а саме, 797 екосадиб, зосереджена в Надвірнянському районі, 218 екосадиб у Верховинському районі, 87 екосадиб у Косівському

районі, 7 екосадиб у Коломийському районі (рис. 5). Звичайно, найбільша кількість екосадиб розташовані в близькості до курорту Буковель, котрий знаходиться в селі Поляниця.

Надвірнянщина – край чудової природи, унікальних традицій, історичних пам'яток, активного відпочинку. В Надвірнянському районі знаходяться: природний заповідник «Горгани», більше десяти природних заказників, 24 заповідні урочища. Територією району проходить міжнародний Східно-Карпатський туристичний шлях. Найпопулярніші туристичні атракції: Природний заповідник Горгани; Гори Довбушанка, Сивуля та Великий вододільний хребет та інші. У зв'язку із значною кількістю екосадиб саме в цьому регіоні, пропонуємо переглянути розподіл по кількості екосадиб в межах Надвірнянського району, до якого входять такі популярні місця як місто Яремче та село Поляниця.

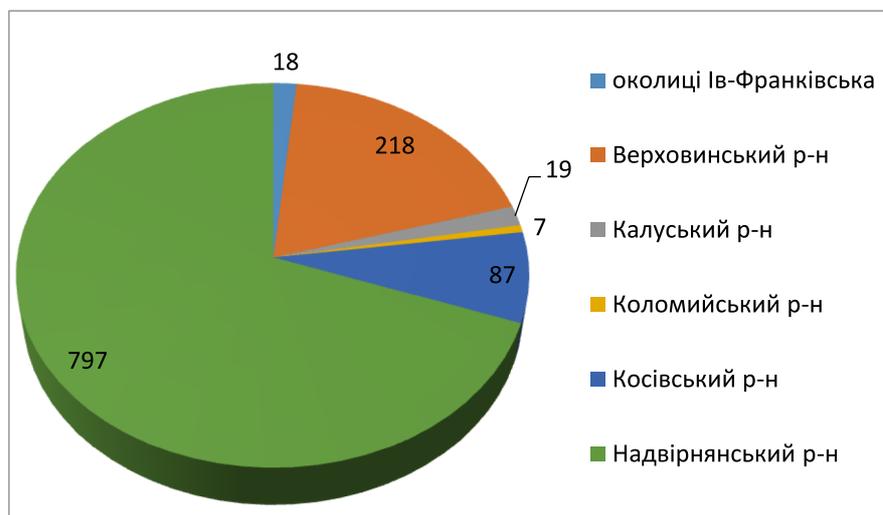

Рис. 5. Структура кількості екосадиб в околицях Івано-Франківська [10]

Отже, найбільша кількість екосадиб в Надвірнянському районі зосереджена в селі Микуличин – 188 екосадиб, 102 екосадиби у Ворохті, 131 екосадиба знаходиться у місті Яремче, 116 екосадиб у Яблуниці.

Чернівецька область представлена на сайті Karpaty.info найменшою кількістю екосадиб, лише 74 одиниці, із них аж 72 екосадиби є у Вишницькому районі, інші дві – у Сокирянському районі та в околицях міста Чернівці. На чернівецьких землях 243 території та об'єкти належать до природно-заповідного фонду, в тому числі 7 заказників, 8 пам'яток природи, ботанічний і дендрологічний парк Чернівецького державного університету, Вишницький національний природний парк та Сторожинецький дендропарк загальнодержавного значення, а також 136 пам'яток природи, 40 парків, які є пам'ятками садово-паркового мистецтва, та 39 заповідних урочищ місцевого значення [10].

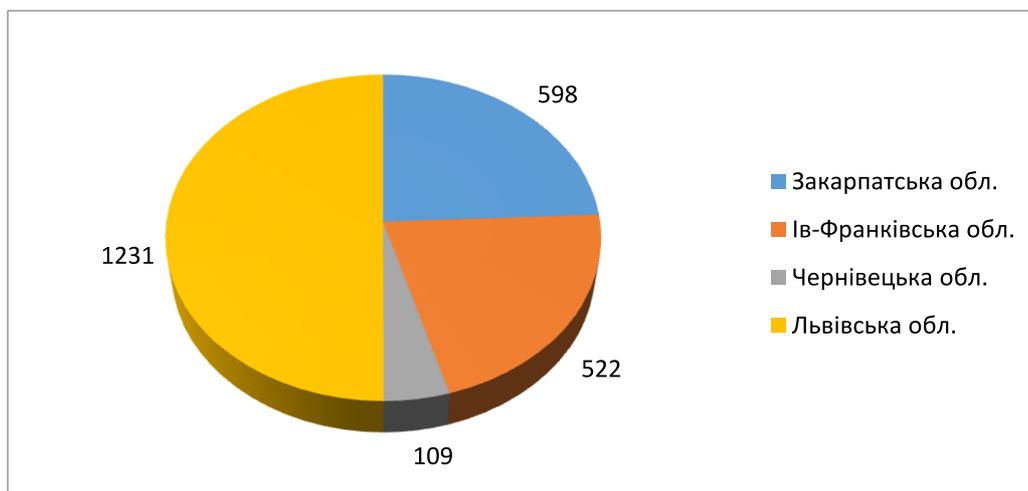
Львівська область представлена 535 екосадибами, які пропонують свої послуги на сайті. Найбільша кількість із них знаходиться у Стрийському районі, а саме 440 екосадиб. 67 екосадиб є у Дрогобицькому районі, 15 – у Самбірському районі, 3 – у Яворівському районі, 2 – у Золочівському районі та 8 екосадиб у передмісті Львова.

Отже, проаналізувавши кількість екосадиб, на даних веб-сайту Karpaty.info, було виявлено, що в Карпатському регіоні налічується 2304 екосадиби. Найбільша кількість екосадиб розміщується у Івано-Франківській області, а саме 1146 садіб. З них, 797 садіб знаходяться в Надвірнянському районі, адже саме там знаходиться найвідоміший гірськолижний курорт Буковель, курортні містечка Яремче, Косів, Татарів, Яблуниця, Ворохта, які становлять великий інтерес для туристів. Приблизно однакова кількість садіб у Закарпатській та Львівській областях, більше 500 садіб. Інтернет-сайт Karpaty.info дуже популярний серед індивідуальних туристів, котрі планують свій відпочинок самостійно та не працюють із туристичними агентствами. На жаль, у зв'язку із недосконалою податковою, фіскальною, статистичною політикою, ми не можемо оцінити ступінь заповненості ліжко-місць в екосадибах, не можемо проаналізувати середньорічне навантаження цих об'єктів. Згідно з даними державної статистичної служби України, в Карпатському регіоні зареєстровано 266 закладів колективного розміщування. Розуміємо, що послуги з проживання надають набагато більше суб'єктів господарювання, різних категорій та різного рівня сервісу.

Також ми проаналізували кількість закладів розміщення в Карпатському регіоні за допомогою всесвітньо відомого сайту для бронювання готелів, мотелів та апартаментів Booking.com. Хочемо відзначити, деяку різницю у системі функціонування цього сайту і сайту Karpaty.info. Сайт booking.com виступає посередником між закладом розміщення та потенційним клієнтом. Тому, заклади розміщення економ сегменту не часто пропонують тут свої послуги. Часто відбувається так, що при бронюванні через сайт ціна на номер більша, ніж при бронюванні на пряму. Це пов'язано з тим, що за умовами договору, сайт знімає 15% від вартості номеру з кожного бронювання через сайт. Зазвичай, тут пропонують свої послуги готелі різного рівня, яким вигідно рекламувати себе таким чином. Адже сайт дуже популярний закордоном, за рахунок розміщення там своєї пропозиції, готельєри отримують значну частку бронювань від іноземних гостей.

Відповідно, до пропозиції сайту booking.com можна обрати різні види закладу розміщення: готель, мотель, апартаменти, хостели, гостьові будинки, будинки для відпочинку, вілли, заміські будинки, шале, курортні готелі. Власники самі обирають категорію, до якої відносять свій заклад розміщення. Отже, в даному дослідженні до категорії екосадиб ми віднесли такі види закладів розміщення із сайту: гостьові будинки, будинки для відпочинку, шале, заміські будинки, вілли. На нашу думку, саме ці категорії підходять під наше визначення екосадиб.

Загалом на сайті booking.com зареєстровано 2460 помешкань в Карпатському регіоні. Найбільша кількість – 1231 помешкання зареєстровано у Львівській області, 522 помешкання у Івано-Франківській та 598 у Закарпатській областях. Лише 109 помешкань зареєстровано у Чернівецькій області (рис. 6). Звертаємо Вашу увагу, що в наступній діаграмі взяті до уваги всі заклади розміщення регіону, в тому числі і готелі, мотелі та хостели [11].

Рис. 6. Структура закладів розміщення представлених на сайті booking.com в Карпатському регіоні

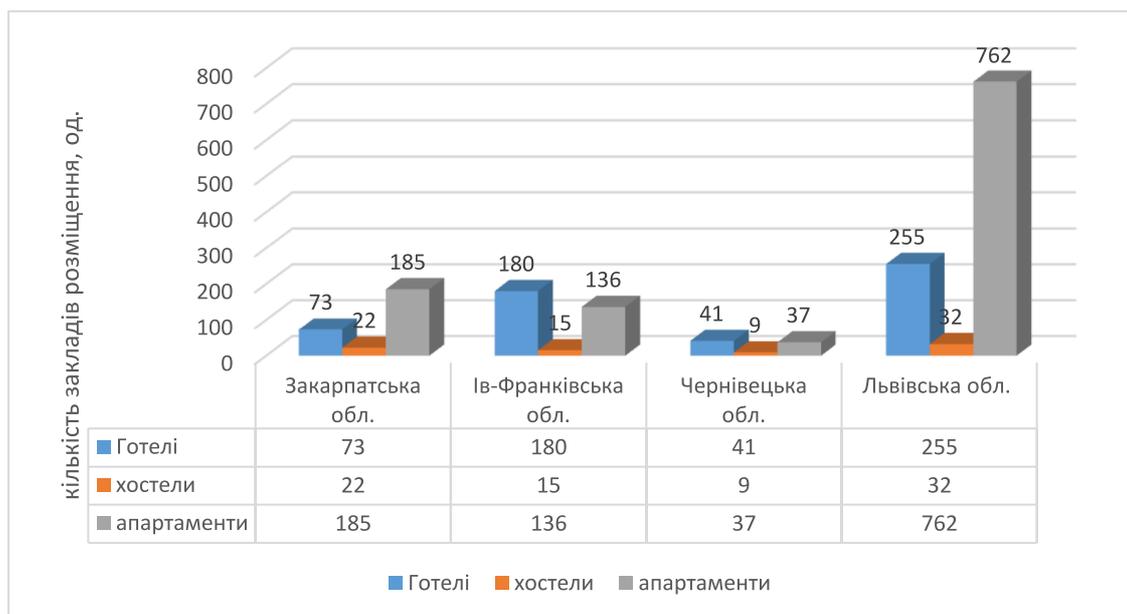
Цікавим є той факт, що на цьому сайті більшість об'єктів в Карпатському регіоні – це готелі та мотелі. Це зв'язано із тим, що саме такі заклади розміщення найчастіше шукають відвідувачі цього сайту. Аж 762 пропозиції апартаментів запропоновано в Львівській області на цьому сайті. Це значно більше, ніж в інших областях регіону (рис. 7) [11].

У Львівській області переважаючим є пропозиція апартаментів, також там велика кількість готелів 255, у Івано-Франківській області є 180 готелів та 136 апартаментів. У Чернівецькій області зареєстровано найменше засобів розміщення, лише 41 готель та 37 апартаментів, 9 хостелів.

Розглянемо кількість пропонованих на сайті закладів розміщення, що в нашому розумінні співвідносяться із поняттям екосадиби. Отже, у Закарпатській області пропонують свої послуги 140 екосадиб. Найбільше у населених пунктах Поляна (14%), Ізки (12%), Берегове (11%), Ясіня (11%), Рахів (11%), Мукачево (8%), Синяк (8%) та інші.

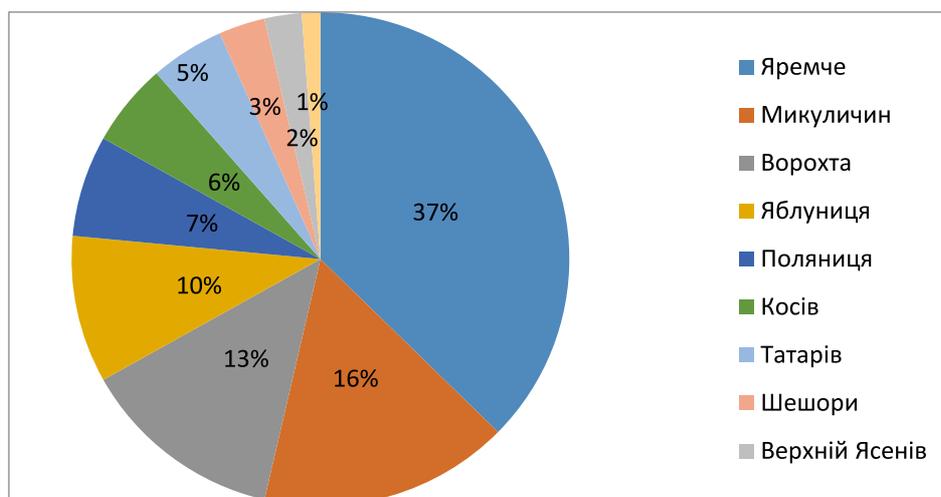
Як бачимо із діаграми вище, в Закарпатській області пропоновані на сайті заклади розміщення розподілені по області рівномірно. Одна із найпопулярніших екосадиб в регіоні знаходиться в селі Ізки. Курортний екоготель «Ізки» розташований в мальовничій сільській місцевості. При готелі діє лижна школа і облаштовано спа-зону. Оформлені у заміському стилі номери вирізняються дерев'яними меблями та приємним освітленням. Заклад надає широкий

спектр додаткових послуг: лижна школа, спа, риболовля, сироваріння, відвідування пасіки, катання на квадроциклах, велосипедах та інші [13].

Рис. 7. Співвідношення кількості готелів, апартаментів та хостелів в Карпатському регіоні

Екосадиби Івано-Франківської області представлені на сайті booking.com 196 пропозиціями помешкання. Із них 62 екосадиб знаходяться в містечку Яремче, 27 – у Микуличині, 22 – у Верховині, 16 – у Ворохті, 11 – у Яблуниці, 9 – у Полянці, 8 – у Косіві, та інших населених пунктах (рис. 8), [11].

Рис. 8. Співвідношення кількості екосадиб у Івано-Франківській області

У Чернівецькій області представлено 23 екосадиби, більшість з них (16 екосадиб) знаходяться у селі Мигове. Мигове – це невелике село розташоване у Вижницькому районі, на північно-східних схилах Покутсько-Буковинських Карпат. Середня висота — 505 м над рівнем моря. Славиться джерелами мінеральних вод. У Мигівському лісництві є мисливські угіддя. На території села розташований однойменний гірськолижний курорт, на висоті 740 м над рівнем моря. Завдяки природнім умовам та вигідному розташуванню, сніг випадає тут рано та у достатній кількостях. Сезон зазвичай триває з грудня до середини квітня [11].

Також 5 екосадиб знаходяться в околицях міста Чернівці, та 2 екосадиби в околицях містечка Вижниця. Вижниця – невелике прикарпатське містечко з населенням всього близько 5 тисяч мешканців. Але дивовижна краса навколишніх гір та лісів, стрімкого Черемошу у поєднанні з оригінальною архітектурою австрійських часів робить її справжньою перлиною прикарпатської частини Буковини. Розташована Вижниця біля підніжжя Карпат, на правому березі бурхливого Черемошу, за 70 км від обласного центру – Чернівців.

Як ми вже зазначали вище, у структурі закладів розміщення у Львівській області, переважають міські готелі (255 готелів), апартаменти (762), хостели (32), та мотелі (9). Саме Львівська область налічує найбільшу кількість пропозиції помешкання на booking.com. Загальна кількість екосадиб у Львівській області складає 168 закладів розміщення. З них – 46 екосадиб знаходяться у населеному пункті Славське, де розташовується однойменний гірськолижний курорт. 27 екосадиб у Східниці – курортній перлині Львівської області, «Українська Швейцарія» та відомий бальнеологічний (лікувальний) курорт з 1976 р. 23 екосадиби у Трускавці, курорті який спеціалізується на лікуванні урологічних, гастроентерологічних захворюваннях, захворюваннях ендокринної системи та опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи та багато інших. 9 екосадиб є у населеному пункті Сколе, 9 – у Моршині, 9 – у передмісті Львова, 7 екосадиб в селищі Тухля та інших населених пунктах.

Відповідно до пропозицій помешкання, в тому числі і екосадиб з інтернет-сайту booking., найбільша кількість екосадиб запропонована у Івано-Франківській області, а саме 196 екосадиб, 168 екосадиб у Львівській області, 140 – у Закарпатській, та 23 екосадиби у Чернівецькій області.

Проаналізувавши діаграму вище, відзначимо, що кількість екосадиб у Івано-Франківській області перевищує кількість екосадиб у інших областях, згідно даних обох джерел. Також, у Чернівецькій області найменша кількість екосадиб відповідно даних обох джерел. Кількість екосадиб у Івано-Франківській області на 50 % більша, ніж у Закарпатській області та Львівській області, згідно даних сайту Karpaty.info.

Отже, офіційні дані надані державним управлінням статистики, та сайтами з пошуку помешкання booking.com та Karpaty.info досить сильно відрізняються. Можемо відзначити такі особливості:

- на сайті з пошуку помешкання booking.com зазвичай розміщено пропозиції помешкання у середньому та дорогому ціновому сегменті, адже власники оголошень, повинні платити 15% від вартості кожного замовлення для сайту;

- сайт booking.com більш популярний для іноземців;

- на сайті booking.com можна залишати відгуки про помешкання, що дає потенційним клієнтам більше можливостей щодо формування своїх очікувань від сервісу. Відгуки можуть залишати тільки ті туристи, котрі справді здійснили резервацію через сайт. Висока достовірність та правдивість відгуків впливає на потенційного клієнта;

- бронювання через сайт booking.com більш безпечні для туриста, адже є служба підтримки клієнтів та важелі впливу на ситуацію зі сторони компанії. Сайт Karpaty.info служить інформаційним довідником, і всі домовленості відбуваються між замовником та екосадибою, та спираються виключно на взаємну довіру.

- на 1777 екосадиб більше (в Карпатському регіоні) пропонує сайт Karpaty.info, ніж booking.com так як саме він спеціалізується на поширенні інформації для індивідуальних туристів, пропонує прямі контакти до власників садиб, але й відповідно, власники екосадиб пропонують більш вигідні ціни;

- сайт Karpaty.info популярний саме для пошуку помешкання у Івано-Франківській області. В таких курортах як Моршин, Трускавець, є свої окремі інтернет-ресурси, де розміщені пропозиції екосадиб та іншого житла в цьому регіоні;

- сайт Karpaty.info пропонує більш дешевші заклади розміщення, ніж booking.com;

- згідно правил сайту booking.com, інформація розміщена там в більшій мірі перевіряється та швидше оновлюється. Адміністратори сайту постійно контролюють відповідність фото, та опису інформації щодо реального стану закладу розміщення.

Загалом, у Карпатському регіоні функціонує близько двох тисяч екосадиб, які пропонують послуги з розміщення для туристів. Широкий ціновий діапазон, різний рівень комфортності, великий вибір додаткових послуг, різна відстань до туристичних дестинацій. Припускаємо, що кількість екосадиб є достатньою на ринку та відповідає попиту, очікуванням клієнтів різних категорій, віку, фінансових можливостей. Необхідною є чітка та правдива статистика щодо кількості ліжок-місць, завантаженості екосадиб в різні періоди року, формування звітностей для органів туризму, які допоможуть в подальшому раціональному розвитку галузі туризму в регіоні. На даний момент, більшість екосадиб діють поза законом, тому відсутній контроль за їхньою діяльністю з боку держави, що ставить клієнтів у потенційну небезпеку, при замовленні проживання в екосадибах.

Найбільша фактична кількість еко–садиб у Івано-Франківській області, а саме 1146. Найбільша концентрація екосадиб у таких населених пунктах: Ворохта (102), Микуличин (187), Яремче (131), Яблуниця (116), Поляниця (157). Також великий вибір екосадиб є у Верховинському та Косівському районах.

У Закарпатській та Львівській областях майже однакова кількість садиб (більше 500). У Закарпатській області більшість із них знаходяться біля відомих курортів, а саме місто Берегове (43 екосадиби). Рахівський (116 екосадиб) та Хустський (198 екосадиб) райони також володіють великою кількістю закладів розміщення сільського зеленого туризму. У Львівській області найбільша кількість екосадиб зосереджена біля гірськолижного курорту Славське, Східниці та курортних міст Трускавець та Моршин.

Чернівецька область має найменшу кількість екосадиб, спираючись на дані із двох інтернет-ресурсів. Більшість із них знаходяться біля Вижниці та Мигового.

Дослідивши ринок послуг та конкурентний статус екосадиби «Три сосни» можна зробити наступні висновки: «Три сосни» затишна садиба з чудовим місцем розташуванням, з видом на озеро та гори. Чудово підходить для тихого сімейного відпочинку, адже в садибі лише 2 номери. Серед своїх головних конкурентів садиба «Три сосни» займає позицію послідовника лідера, отримуючи максимальні бали з таких категорій як «устаткування номеру», «місце розташування» та «якість сервісу» випереджаючи конкурентів «Двір Писанки» та «Садиба затишна».

Серед сильних сторін готелю слід відзначити основні: привабливе розташування, оптимальне співвідношення ціни і якості послуг що надаються, індивідуальний підхід до гостя, приватність та відокремленість садиби; наявність власної стоянки для авто та інші, близькість до туристичних атракцій регіону.

Для покращення свого становища, підвищення середньорічного рівня завантаженості та підсилення слабких сторін варто звернути увагу на такі позиції як:

1. Розширення спектру додаткових послуг (наприклад розробка цікавих пішохідних маршрутів для туристів, пропозиція послуг гіда, надання трансферів, супровід в походах, надання послуг харчування, продаж екопродукції).

2. Вдосконалення матеріальної бази підприємства, в тому числі і застосування пропозиції із екологізації (встановлення сонячної батареї, зміна дизайну кімнат на стиль «еко», встановлення сантехніки із економічною витратою води, застосування екозасобів для прибирання). Це дасть змогу не тільки зекономити ресурси, але й позиціонувати себе на ринку як екологічне підприємство. Такі заходи відповідають тренду на екологічність, який починає затверджувати свої позиції і на українському ринку. Високий екологічний імідж слугувати вагомою конкурентною перевагою, що помітно виділятиме садибу «Три сосни» серед решти схожих садиб Косівщини.

3. Збільшення номерного фонду. Щоб збільшити рентабельність та бути адаптованим для прийому компаній людей (10-15 осіб) в садибі «Три сосни» потрібно збільшити кількість кімнат, наприклад побудувати ще один корпус садиби. Звичайно, це потребує значних фінансових вкладень, але вважаємо, що садиба «Три сосни» має всі можливості стати впізнаваною та приймати більшу кількість гостей.

4. Підвищення якості обслуговування та таближення сервісу до міжнародних стандартів, дотримуючись оптимального співвідношення «ціна-якість».

5. Персоніфікація обслуговування та орієнтація на потреби клієнта зі створенням атмосфери гостинності.

На основі вищевикладеного, сформуємо конкурентні переваги екосадиби «Три сосни». Конкурентними перевагами називають матеріальні та нематеріальні активи, а також сфери діяльності, які стратегічно важливі для готелю й дозволяють йому перемагати в конкурентній боротьбі.

Впровадження принципів екологізації в садибі «Три сосни» додасть ще декілька абсолютних конкурентних переваг для засобу розміщення, а саме: високий екологічний імідж підприємства, сприяння збалансованому розвитку туризму в регіоні. Вважаємо, що комплекс заходів запропонованих в даній роботі дасть змогу власникам садиби «Три сосни» розвиватись в галузі гостинності та вийти на новий рівень ведення підприємницької діяльності, позиціонувати себе на ринку надання послуг та можливо, стати лідером ринку.

Висновки. За допомогою дослідження теоретичних особливостей розвитку екологізації та шляхів її впровадження, виявлено, що екологізаційні принципи та методи сприяють підвищенню рівня привабливості закладів розміщення будь-яких розмірів, форм, власності, типу. Було

досліджено, що в науці немає єдності щодо самого терміну «екологізація». Відсутнє визначення екологізації і в чинному законодавстві. Таким чином, основою цих процесів є екологізація освіти та науки, з метою зміни суспільно пануючої думки, стосовно способу використання ресурсів природи. Екологізація туристичної галузі – це науково обґрунтована діяльність людини, яку буде спрямовано на розумне управління процесом взаємодії працівників галузі і туристів з навколишнім природним середовищем. Екологізація туристичного бізнесу є необхідною передумовою для збереження природних ресурсів і для проведення цієї ж діяльності.

Було з'ясовано принципи організації екологізації як інструменту підвищення туристичної привабливості, до яких належать такі принципи: планованості та комплексності процесів екологізації; принцип раціональності розміщення об'єктів туристичної інфраструктури і концентрації продуктивних сил з урахуванням екологічних проблем; принцип максимального врахування економічних і соціальних умов регіонів, рівня використання природно-ресурсного потенціалу; принцип розрахунку можливих змін, що можуть вплинути на здоров'я та умови життя людей, природних і антропогенних ландшафтів; принцип науковості, тобто здійснення екологічної експертизи проєктів та організація науково обґрунтованих форм екологізації та інші.

Було проаналізовано діяльність екосадиб Карпатського регіону та визначено, що в регіоні функціонує близько двох тисяч екосадиб, які пропонують послуги з розміщення для туристів. Припускаємо, що кількість екосадиб є достатньою на ринку та відповідає попиту. Було визначено, що найбільша фактична кількість екосадиб у Івано-Франківській області. У Закарпатській та Львівській областях майже однакова кількість садиб. Чернівецька область має найменшу кількість екосадиб. Охарактеризовано особливості використання цих ресурсів для реклами засобу розміщення в регіоні та відмінності цільової аудиторії двох сайтів.

Авторами запропоновано шляхи вдосконалення екосадиб Карпатського: впровадження альтернативних джерел енергії; сортування та переробка твердих побутових відходів; збереження історико-культурної спадщини Косівщини за допомогою використання елементів прикладного мистецтва в інтер'єрі; встановлення сантехніки із економічною витратою води; екологізація сервісу (використання безсульфатних та безхлорових миючих засобів та інше).

Література

- 1 Одеса, Карпати, Херсонщина – Держагентство розвитку туризму назвало найпопулярніші місця відпочинку в Україні//[Електронний ресурс]// Радіо Свобода// URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-populyarni-mistsia-vidpochynku-v-ukrajini/31001668.html>
- 2 Миронов Ю. Б. Сталий розвиток туризму: сутність, завдання та принципи [Електронний ресурс] / Ю. Б. Миронов // Львів: ЛТЕУ.. – 2017. – URL: https://tourlib.net/statti_ukr/myronov7.htm.
- 3 Г.І. Гапоненко. Проблеми та Перспективи екологізації туризму в Україні. *Problems of Economy*, 2021, 47.1. С. 4-10
- 4 Калініченко Т. Б. До питання формування організаційно-економічного механізму управління природокористуванням [Електронний ресурс] / Т.Б. Калініченко// – URL: <http://www.mepprints.ksame.krakov.ua>.
- 5 Mtapuri O., Giampiccoli A. Tourism, community-based tourism and ecotourism: a definitional problematic. *South African Geographical Journal = Suid-Afrikaanse Geografiese Tydskrif*, 2019, 101.1: P. 22-35.
- 6 Грабар М. В., Пригара О. В., Екологізація туризму як умова сталого розвитку, «Інтелект ХХІ». 2021. № 5. С. 16-19.
- 7 Паньків Н. Екологізація сфери туризму в контексті сталого розвитку / [Електронний ресурс] / Н. Паньків // Сталий розвиток – стан та перспективи : матеріали міжнародного наукового симпозіуму SDEV'2018, Львів-Славське, Україна, 28 лютого–3 березня 2018 року. — Львів : Панорама, 2018. — С. 325–327.
- 8 Guide to Developing an Environmental Management System Plan/ [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://www.epa.gov/ems/guide-developing-environmental-management-system-plan>
- 9 Українська гостинна садиба / [Електронний ресурс]// URL: <http://ruraltourism.com.ua/?a=viewmaterial&id=2>
- 10 Сайт Карпати інфо / [Електронний ресурс]// URL: <https://www.karpaty.info/ua>
- 11 Сайт букінг / [Електронний ресурс]// URL: <https://www.booking.com>
- 12 Державна служба статистики України / [Електронний ресурс]// URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

S. Kschala, Kh. Stasevich, T. Kachala
Ivano-Frankivsk National
Technical University of Oil and Gas

MONITORING THE SERVICES OF ECO-ESTATES IN THE CARPATHIAN REGION AND WAYS TO INCREASE TOURISM ECOLOGIZATION

Strengthening the role of tourism for both the economic and socio-cultural development of many countries in the world as well as the aggravation of the problems inherent in its organization and development make the scientists look for the ways and mechanisms for new and ecologically significant directions of its implementation.

The need to study safe ways to increase the level of attractiveness of tourism entities in the Carpathian region is relevant, in connection with the growing demand for domestic tourism, which is associated with the COVID-19 pandemic and the war. At the request of the State Tourism Development Agency, Google provided information on the top tourist objects, places and destinations in Ukraine by the number of Google-Maps&Search searches for 2020.

Tourism is one of the sectors of the global economy that has been most affected by travel restrictions, and the aviation industry has been particularly hard hit. Ukrainian tourists, having a much smaller list of options for recreation than in previous years, tend to choose local resorts. Since the situation with quarantine restrictions is changing every day, there is a need for short-distance travel.

Taking into account the environmental problems arising during the activity of accommodation facilities, there was a need for comprehensive assessment of the situation and determination of the main types of their ecologization based on the example of the estates in the Carpathian region. Since the process of tourism ecologization is a rather complex and long-term task, great importance was attached to the analysis of the organization and implementation of the ecologization of accommodation facilities in foreign countries, to the study of the best practices.

Key words: ecologization, environmental safety, balanced nature management, recreational landscape, tourism.

References

- 1 Odesa, Karpaty, Khersonshchyna – Derzhahent'stvo rozvytku turyzmu nazvalo naypopulyarnishi mistysya vidpochynku v Ukrayini/[Електронний ресурс]// Radio Svoboda// URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-populyarni-mistsia-vidpochynku-v-ukrajini/31001668.html>
- 2 Myronov YU. B. Stalyy rozvytok turyzmu: sutnist', zavdannya ta pryntsypy [Електронний ресурс] / YU. B. Myronov // L'viv: LTEU.. – 2017. – URL: https://tourlib.net/statti_ukr/myronov7.htm.
- 3 H.I. Haponenko. Problemy ta Perspektyvy ekolohizatsiyi turyzmu v Ukrayini. Problems of Economy, 2021, 47.1. S. 4-10
- 4 Kalinichenko T. B. Do pytannya formuvannya orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya pryrodokorystuvanniam[Електронний ресурс]/ T.B Kalinichenko// – URL: <http://www.meprints.ksame.krakov.ua>.
- 5 Mtapuri O., Giampiccoli A. Tourism, community-based tourism and ecotourism: a definitional problematic. South African Geographical Journal = Suid-Afrikaanse Geografiese Tydskrif, 2019, 101.1: P. 22-35.
- 6 Hrabar M. V., Pryhara O. V., Ekolohizatsiya turyzmu yak umova staloho rozvytku, «Intelekt KHKHI». 2021. № 5. S. 16-19.
- 7 7. Pan'kiv N. Ekolohizatsiya sfery turyzmu v konteksti staloho rozvytku/[Електронний ресурс]/ N. Pan'kiv // Stalyy rozvytok – stan ta perspektyvy : materialy mizhnarodnoho naukovooho sympoziumu SDEV'2018, L'viv-Slavs'ke, Ukrayina, 28 lyutoho–3 bereznya 2018 roku. — L'viv : Panorama, 2018. — S. 325–327.
- 8 Guide to Developing an Environmental Management System Plan/[Електронний ресурс]// URL: <https://www.epa.gov/ems/guide-developing-environmental-management-system-plan>
- 9 Ukrayins'ka hostynna sadyba/[Електронний ресурс]// URL: <http://ruraltourism.com.ua/?a=viewmaterial&id=2>
- 10 Sayt Karpaty info/[Електронний ресурс]// URL: <https://www.karpaty.info/ua>
- 11 Sayt bukinh/[Електронний ресурс]// URL: <https://www.booking.com>

- 12 Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy /[Elektronnyy resurs]// URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 13 Eko-kurort «Izky» /[Elektronnyy resurs]// URL: https://izki.ua/ciny_na_projivanna/

Надійшла до редакції 30 січня 2023 р.